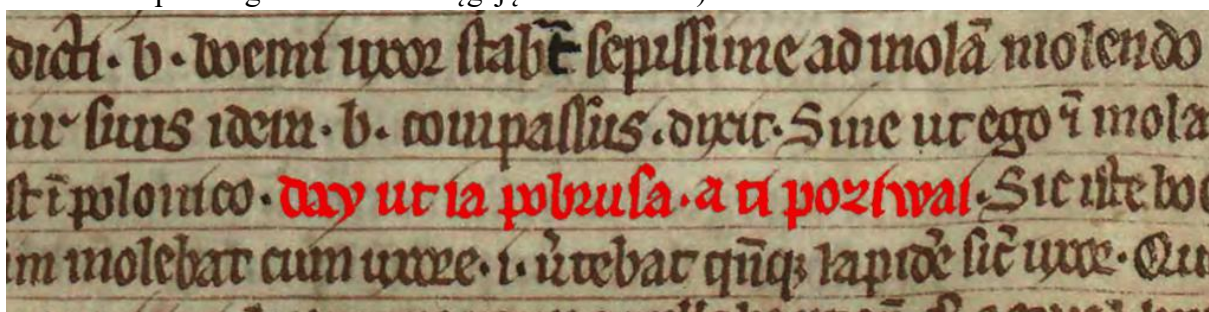

Ciekawostki o języku polskim

1. **Polszczyzna**, jak większość języków europejskich, wywodzi się z języka praindoeuropejskiego, którym w IV i V tysiącleciu p.n.e. posługiwali się plemiona żyjące między Europą Środkową a Azją Centralną. Nie zachowały się po nim żadne ślady w piśmie. Na przykład polski wyraz **noc** można utożsamiać z angielskim **night**, niemieckim **Nacht**, francuskim **nuit**, szwedzkim **natt**, łacińskim **nox** i litewskim **naktis**. Wszystkie pochodzą od praindoeuropejskiego **nókwtis**.

2. W naszym kraju obowiązują dwa **języki urzędowe: polski i kaszubski**. Ponadto mamy dialekty: mazowiecki, małopolski, wielkopolski, śląski, mieszane na wschodzie kraju i nowe dialekty mieszane na zachodzie i północy. Dzieli się one na kilkadziesiąt gwar; niektóre z nich występują zaledwie w kilku miejscowościach, więc tym bardziej zasługują na troskliwą pieczę.

3. **Pierwsze znane pełne zdanie po polsku** pochodzi z **Księgi Henrykowskiej** z 1270 roku i dotyczy opisu życia codziennego w ówczesnych czasach. Mąż mówi do żony: „**Daj, ać ja pobruszę, a ty poczywaj**” (w wolnym tłumaczeniu: „**Odpuść kochanie, dzisiaj ja pozmywam.**”). Jest to niezaprzeczalny dowód na to, że korzenie polskiego feminizmu sięgają XIII wieku. :)

4. **Najstarszy druk w języku polskim** ukazał się w 1475 we Wrocławiu. Były to trzy modlitwy katolickie: „Ojcie nasz”, „Zdrowaś Maryjo” oraz „Wierzę w Boga” opublikowane w tzw. „Statutach Elyana” (łac. Statuta synodalia episcoporum Wratislaviensium) w Drukarni Świętokrzyskiej – pierwszej wrocławskiej oficynie wydawniczej założonej przez Kaspra Elyana.

5. „**A niechaj narodowie wždy postronni znają, iż Polacy nie gęsi, iż swój język mają**”. Co tak naprawdę Mikołaj Rej z Nagłowic miał na myśli? Te słynne słowa pochodzą z wiersza „Do tego, co czytał” z 1562 r. Język gęsi to gęganie. Językoznawcy łączą wyrażenie „język gęsi” z łaciną. A może dla większości ludzi łacina była wtedy językiem niezrozumiałym, przypominającym gęganie? Niektórzy badacze języka zauważają, że w oryginale Rej użył wielkiej litery w słowie „Gęsi”. Gęś na nazwisko miałby czeski reformator Jan Hus, gdyby urodził się w Polsce. A w czasach Reja czeszczyzna była wyjątkowo modna. Bez znaczenia pozostaje więc fakt, czy w słynnym zdaniu miał na myśli czeszczyznę czy łacinę. Był miłośnikiem języka polskiego i o krzewienie literackiej polszczyzny właśnie mu chodziło.

6. **Pierwsze polskojęzyczne elementarze** do nauki języka polskiego pojawiają się wraz z rozwojem druku już w wieku XVI.

7. W 1285 na zjeździe w Łęczycy postanowiono o używaniu języka polskiego obok łaciny w **szkołach katedralnych i klasztorach**

8. W 1661 ukazywał się tygodnik „Merkuriusz Polski Ordynaryjny”, pierwsze zachowane **czasopismo wydawane w języku polskim**; po jego upadku przez kilka dziesięcioleci nie wydawano polskich czasopism.

9. W dobie reformacji główną rolę w rozwoju książki polskiej odegrały **Prusy Książęce**. W latach 1543–1552 w Królewcu i w Elku wydano więcej książek w języku polskim niż w całej Rzeczypospolitej.

10. Od połowy XVI wieku do początku wieku XVIII polszczyzna była **językiem dworskim** w Rosji i tą drogą przeniknął do języka rosyjskiego szereg wyrazów pochodzenia zachodnioeuropejskiego, przyswojonych wcześniej przez język polski.

11. **Polski alfabet** (jak większość alfabetów krajów europejskich) powstał na bazie alfabetu łacińskiego i składa się z 32 liter. 9 z nich nie znajdziemy jednak w żadnym innym alfabecie... Są to: ą, ć, ę, ł, ń ó, ś, ź, ż. I chociaż to właśnie te „szeleszczące” litery spędzają sen z powiek obcokrajowcom, Polacy mają do nich wyraźną słabość. Dowodem na to może być zorganizowany w 2010 roku ranking na najpiękniejsze polskie słowo, w którym zwyciężyło... „żdźbło”. Pod uwagę brano również „szep”, „brzdęk” i... „szeleścić”. :)

12. W dużym przybliżeniu przeciętny Polak czynnie zna (czyli używa w wypowiedziach) nie więcej niż **kilkanaście tysięcy słów**, natomiast biernie (rozumie, ale nie używa) – ok. 30 tysięcy słów.

13. Coraz więcej osób **uczy się języka polskiego jako obcego**. Ich liczbę szacuje się na 10 000 osób na całym świecie, z czego ok. jedna trzecia studiuje język polski na uczelniach i w szkołach językowych w Polsce.

14. Polacy uwielbiają **zdrabniać słowa**: kawusia z mleczkiem, herbatka z cytrynką, 2 kilo ziemniaczków, milusi koteczek...

15. Język polski - obok chińskiego, węgierskiego i fińskiego - to **jeden z najtrudniejszych do nauki języków świata**. Sprawia to skomplikowana gramatyka z mnóstwem wyjątków oraz szeleszczące zgłoski, do których trzeba mieć naprawdę giętki aparat mowy.

STRASZNA SUSZA

W Szczekocinie, w strasznej głuszy,
straszna susza chaszczę suszy.
„Ale susza!” - szepcze grusza.
„Liszka w podróż nie wyrusza,
wietrzyk drzewem nie porusza,
szczaw nie puszy pióropuszy,
nie zatrzęszcą skrzydła chrząszcza
i nie przemkną węże w gąszczach.
Každy krzaczek i stworzenie
ma na suszę uczulenie -
wszak gdy susza wszystko suszy,
každy suszy ma po uszy.
Lecz gdy deszcze spadną ze trzy
wszystkim w chaszczach się polepszy”.

16. Oprócz „szeleszczących” liter dodatkowym narzędziem tortur dla obcokrajowców są tzw. „dwuznaki” czyli: cz, ch, sz, rz, dz, dż i dź. Zestawiane w różnych kombinacjach tworzą łamańce językowe, takie jak: „Chrząszcz brzmi w trzcinie w Szczebrzeszynie”.

17. Najstarsze polskie wulgaryzmy odnoszą się do imion boskich: **przebóg, dalibóg**. Niemniej często życzone sobie choroby, rychłej śmierci i pochłonięcia przez żywioły: **Bogdaj cię zabito!** Używano też obscenów fizjologicznych, np. **rzygać, plwać, oblewać gnojem**. Istniało wiele obraźliwych określeń w odniesieniu do kobiet związanych z prostytutką: **wyleganica, murwa, nęta, przechodka, larwa**. Mężczyzn określano **szelmami, huncwotami, świniarzami** - używanie tych wulgaryzmów

było karane grzywną. Z kolei dla szlachty obraźliwe było słowo **cham**.

18. Staropolskie imiona - co oznaczają?

Dobrochna - słowiańskie imię, które oznacza kobietę cieszącą się dobrą sławą.

Mszczuja - prawdopodobnie damski odpowiednik utworzony od męskiego imienia Mściwuj. Oznacza kobietę mądrą, szlachetną i delikatną.

Pężyрка - imię określające kobietę, która idzie własną drogą życia.

Nawojka - odpowiednik dzisiejszej Natalii. Charakteryzuje waleczne kobiety, które wiedzą, czego chcą.

Tak miała na imię pierwsza studentka Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Czibor - słowiańskie imię, które nosił brat Mieszka I. Oznacza osobę, która czci walkę.

Sambor - słowiańskie imię, po podziale na dwa człony oznacza „samotnie walczący”.

Cieszmir - imię to oznacza człowieka spokojnego i radosnego.

Gniewomir - jedno z najpopularniejszych obecnie staropolskich męskich imion. Oznacza ono osobę, która panuje nad gniewem.

19. Na całym świecie **po polsku mówi około... 50 mln ludzi!** Oczywiście większość z nich mieszka w Polsce, ale duże polskojęzyczne społeczności znajdziemy również m.in. w USA, Kanadzie, Wielkiej Brytanii, Izraelu, Argentynie, Brazylii i Białorusi. Z osobami mówiącymi po polsku możemy też spotkać się w Danii, Estonii, Serbii czy... Nowej Zelandii.

**Szanujmy polszczyznę i posługujmy się nią
poprawnie, bo to zaszczyt mówić i pisać bezbłędnie
w tak trudnym i pięknym języku.**